

”

*Ik wil niet
gelukkig zijn,
maar kunnen
ademen*

Tekst: Marleen Stelling
Beeld: Diana van Houten

Mijn pijn wil gekend worden

'Als je maar gelukkig bent.' Een leven lang leren we elkaar te kijken naar wat goed, gelukt is. Terwijl wat niet lukt, wat niet af is of pijn doet, zich onontkoombaar openbaart. Marleen Stelling wil daarom niet gelukkig zijn maar kunnen ademen.

Mijn gezicht is onlangs professioneel vastgelegd op stilstaand beeld. De fotograaf heeft vakwerk afgeleverd; ik zie er onwaarschijnlijk 'gelukt' uit. Een egale huid, roze lippen en soepel vallende, blonde lokken. Dat ontgaat ook mijn Facebookvrienden niet. Dik zeventig likes krijgt de post met het beeldmateriaal. De beloning van een netwerk dat op een beschouwende gedachte, die ik ook wel eens plaats, met een bevestigend duimpje of tien reageert. "Deze foto's kun je allemaal gebruiken voor LinkedIn", zegt een vriendin. Dat klopt. Met een krachtige, lachende blik straal ik precies die boodschap uit die je op een netwerksite wilt zien: Ik heb mij succesvol gevoegd naar de mallen die de maatschappij voor mij heeft klaargelegd, zonder mijn kern te verliezen. Niet zeuren, blij zijn met de bevestiging, en door, zou je denken. Nu ben ik heus wel blij met de foto's, maar iets anders overheerst. Vervreemding. Want, waar 'gelukt zijn' dus als een van de grootst na te streven doelen wordt beschouwd, blijf ik, ook nu puberteit

en depressies achter mij liggen, structureel verlangen naar wat duister en niet ontgonnen is. Naar donkere klei waar je laarzen in blijven hangen. Niet uit zelfkastijding, niet uit gevoel voor melodrama, maar simpelweg uit het verlangen het leven in z'n geheel te omarmen. Om alle aspecten die het leven tot 'leven' maken, podium te geven in mijn realiteit.

Psalmisten

Het bijbelboek Job geeft gestalte aan die duisternis in mij. De gelijknamige hoofdpersoon neemt uitgebreid de tijd om zich te beklagen bij God na al het leed dat hem is overkomen. Net zoals de psalmisten. "Verdroogd als een scherf is mijn kracht, mijn tong kleeft aan mijn gehemelte", aldus de dichter van Psalm 22. Ook Gerard Reve getuigt van de donkere kant die zijn leven kende. Bevrijdend lachwekkend schrijft hij in gebundelde brieven dat hij "zijn zelfmoord wederom heeft uitgesteld". Om maar niet verder uit te wijden over zwaarvoedige muziek als de *Kindertotenlieder* van Gustav Mahler, of *Valse du Printemps* van Frédéric Chopin. Zelf initiatief nemen voor een confrontatie met de donkere kant des levens is overigens niet noodzakelijk. Journaals, internet en kranten overspoelen ons met berichtgeving over ellende. Over een voedselindustrie die structureel schepsels behandelt zoals je in huis nog niet met je cactus omgaat. Over politieke hypocrisie. Over leed dat gezinnen overkomt en ondraaglijk lijkt. Nieuws waar je, wil je je ogen niet sluiten, als gevoelig wezen op geen enkele manier mee tot klaarheid komt.

Ook de boekenmarkt staat bol van lofprijzingen voor wat donker is. Zo ligt een jaar na publicatie al de twintigste druk van het hartbrekende *Kom hier dat ik u kus* van Griet Op de Beeck in de winkel. In die roman beschrijft Op de Beeck het leven van Mona. Eerst als kind, dan als 24-jarige en later als 35-jarige. Met een hoofd vol gedachten in een gezin vol behoeftes ontwikkelt de hoofdpersoon zich tot volwassen vrouw die blijft schipperen tussen eigen verlangens en die van haar omgeving. Waar ze voor de wereld 'slaagt' en 'lukt' – Mona krijgt een goede baan als dramaturg – blijft zij zelf met grote vragen zitten. "Alsof ik almaar uit een raam aan het vallen ben, al mijn hele leven lang, zo voelt het. Zouden andere mensen dat ook hebben?"

Fantasieën

'Als je maar gelukkig bent.' Hoe vaak zeggen we dat niet tegen elkaar? En toch, waar gelukkig zijn tot dogma is verheven, consumeren we massaal media-uitingen waarin leed de boventoon voert. Sensatiezucht is een verklaring. Of misschien voelen we ons in ons eigen geluk bevestigd door anderen te zien lijden. Ik denk echter dat er meer aan de hand is. Iets dat besloten ligt in het antwoord op de hier boven geciteerde vraag van Mona: "Zouden andere mensen dat ook hebben?" Ja, andere mensen hebben dat ook. Immers, wat niet perfect is, wat pijn doet, wat sterft – het dient zich onontkoombaar in onze mensenlevens aan. Niet nu, dan wel in het voorbije verleden, of later. In de pijn van die ander op beeldschermen en in boeken herkennen we iets van ons eigen verdriet. Verdriet →

Mamre

www.bureaumamre.nl

email info@bureaumamre.nl website www.bureaumamre.nl

Jezus: mens, mythe, dogma?

Symposium over
de vraag naar de
historiciteit van Jezus

Sprekers:
Edward van der Kaaij, Tjeu van
den Berk, Cees dan Heyer, Lydia
van Ketel, Janneke Stegeman en
Klaas Douwes.

vrijdag 12 februari 2016

10.30 – 17.00 uur
Bergkerk Amersfoort
€ 50,- incl. koffie/thee en lunch

Kaarten: www.bureaumamre.nl

CHRISTELIJKE MEDITATIE

“Liefdevol ontmoeten”

Leergang
Begeleiding Christelijke Meditatie
start augustus 2016

KENNISMAKINGSDAG op 2 april 2016
Abdij Koningsoord
www.christelijkemeditatie.net

Joke Litjens

Mirjam Dirkx

Wederwaardigheden

beslommeringen van een schlemiel

“Een boek vol humor maar ook met diepgang.”

‘Uit het joodse leven gegrepen!’

“De Nederlandse Ephraim Kishon.”

“Tranen biggelden over mijn wangen
van het lachen.”

“De levensvragen van zijn kinderen...
wat een sjnokkeltjes.”

door Roel Abraham

ISBN 9789402139679
www.wederwaardigheden.nl

dat vraagt om manifestatie, om ruimte, om lucht.

Die vraag vertaalt zich in mij in wat onorthodoxe fantasieën. Op sommige dagen zou ik niets liever doen dan op een podium in een leeg theater de meest dramatische musicaliedjes uit mijn keel laten vibreren. Om een plek te geven aan de demonen uit het verleden die mij hebben gevormd. Want aan de buitenkant mag ik er blond en verwend uitzien – in mij beheersen geesten van vroeger nog geregeld het klimaat. Overblijfselen van allerlei zaken die zonder aankondiging op mijn pad kwamen. Terreur van basisschoolkinderen, bijvoorbeeld, of zondagochtenden dat ik gevangen zat in een kerkgebouw, vele vruchteloze verliefdheden, diepdonkere dagen in een ziekenhuis.

Lucht

Waar mijn pijn zit en wat dat dan is – misschien zal ik het wel nooit tot in de diepte der dingen in woorden kunnen vatten. Wat ik wel weet, is dat hun rol in mijn leven erkennen mij meer lucht geeft dan krampachtig trachten hen uit mijn leven te weren. Ik wil niet gelukkig zijn, maar kunnen ademen. Reden om de demonen zo nu en dan bewust op te zoeken. Laatst bijvoorbeeld, liggend op een steiger dicht bij huis. Toppen van kale bomen aan de waterkant omringen mijn gezichtsveld. Aan de hemel is geen enkele activiteit. De lucht zit potdicht met een wattige wolkenmassa. Geen stukje blauw, geen zonnestraal. Druppels regen ontbreken, zelfs de wind rust uit. Vluchten kan niet meer, besef ik. Maar ik merk ook hoe vluchten mij sterk heeft gemaakt en rijp voor de confrontatie. In een conversatie tussen de Schepper en mijzelf drijf ik de demon tot het uiterste. God, denk ik, als dit is wat jij mij nu laat dragen, laat het me dan ook maar ten volle ondergaan. Jij wint. Laat eenzaamheid, de nietsheid der dingen, mij maar overspoelen. Ik wil voelen hoe klein ik ben onder jouw hemel. Laat wat ik dacht te zijn, maar sterven. Ik was nergens, toen jij de aarde grondvestte. Waar jij erbij was toen ik in de schoot van de aarde werd geweven, daar schiet mijn begrip van jouw grootsheid steeds weer in gebreken. Spieren op mijn gezicht trekken samen. Doordat mijn adem versnelt, trekt mijn rug

Vluchten kan niet meer, besef ik. Maar ik merk ook hoe vluchten mij sterk heeft gemaakt

hol. Alsof God mijn taille als een tangodanser vanuit diezelfde hemel vastgrijpt, met een krachtige arm, zoals ik hem ken. Mijn handpalmen vallen opzij en liggen geopend naar boven. Een diepe zucht vaart uit mijn lichaam.

Echo

‘Was mich nicht umbringt, macht mich stärker’, schrijft Friedrich Nietzsche. Job had, zonder al het leed dat hem overkwam en zonder zijn uitgebreide beklag bij God, nooit dat grandioze antwoord van de Schepper ontvangen in hoofdstuk 40 en 41. Een antwoord dat hem verrijkt: “Slechts van horen zeggen had ik van U vernomen, maar nu heeft mijn oog U aanschouwd” (Job 42,5). Ook Mona’s slotzinnen in *Kom hier dat ik u kus* liegen er niet om. “Ik wil redden wat er te redden valt, mijzelf bijvoorbeeld, ik wil weten wat ik waard ben, kiezen voor wat klopt en goed is, geloven dat dat mag.”

De mens is in staat om na een periode van heftige gebeurtenissen tot allerlei wijze conclusies te komen. Conclusies waar we op het moment zelf vaak nog geen vermoeden van hebben. Duisternis onthult zich immers veelal onverwachts en op momenten dat het totaal niet uitkomt. Wanneer je op de fiets naar je werk vanuit het niets door een auto wordt geschept en het woord ‘leven’ voorgoed een andere betekenis krijgt. Als overgebleven burger in een land dat al jaren in oorlog verkeert en steeds meer bombardementen vanuit het Westen te voorduren krijgt. Of in de angst voor de dood, op een terras van een van de mooiste steden op aarde, in het late najaar van 2015.

Twee weken na de schietpartijen op 13 november in Parijs komen nabestaanden van slachtoffers en anderen samen in het Hôtel des Invalides. *Quand on a que l’amour,*

klinkt herhaaldelijk, *Als wij enkel liefde bezaten.* Drie Franse zangeressen vertolken een lied dat Jacques Brel in de jaren ’50 van de vorige eeuw schreef. Melancholische klanken openen de Franse harten vol verdriet. Rampen en oorlogen vormen een reden om nader tot elkaar te komen, schreef religiewetenschapper Stefan Franz in dit blad, november vorig jaar. Ik wil daar aan toevoegen: om nader tot onszelf te komen. Dan bedoel ik niet enkel politiek gemotiveerde rampen en oorlogen op wereldniveau, waar de nieuwsmidia van overlopen. Ik bedoel juist ook ons eigen leed en verdriet. Ook dat mogen we herdenken.

Misschien dat het op den duur niet meer het leed in het nieuws of in boeken is dat ons als echo van eigen verdriet hoeft te wijzen op innerlijke turbulentie, maar dat we zelf weten waar de pijn ligt. Pijn die vraagt om troost, om gekend te worden, een plek te krijgen. Op een steiger in de winter, in gezelschap op een zomeravond, of met wie of waar dan ook. Dat je als vrij ademend mens dan weer geluk ervaart, is goed mogelijk, maar in momenten en van de kramp van het dogma bevrijd.

Succesverhalen

Met een beschrijving als ‘goednieuwsshow’ doe ik Facebook tekort. Wat geslaagd en gelukt is, wordt dan wel blijvend, bovengemiddeld gewaardeerd, maar er komt ook een tegenbeweging op gang. Een beweging van gebruikers die proberen het sociale medium inclusiever te maken. “Ziek”, plaatste laatst een predikant. “Mededeling om te laten zien dat niet alleen succesverhalen op Facebook worden gedeeld.” Ook berichten over een overleden poes of baaldag zie ik steeds vaker op mijn tijdlijn verschijnen. In een poging grip op de vervreemding te krijgen staar ik naar een lachende portretfoto uit de fotoshoot. Een zin van Aurelius Augustinus doemt op. “Binnen in mij waart Gij en ik was buiten, en dáár zocht ik U.” De smetteloze afbeelding van mijn uiterlijk weerspiegelt niet wat zich aan drukte in mijn binnenkamer afspeelt. Logisch dat de foto een vervreemdend effect op mij heeft. Terug naar binnen dan maar. Ik klap de laptop dicht en heropen de conversatie. ●

Marleen Stelling is redacteur en presentator bij EO/IKON.